FERESTRE

BUCUREŞTI, ANUL VII, nr. 3 (18)
noiembrie 2016

Revistă editată de site-ul **www.isanos.ro**
Suport tehnic: Dragoş RĂDUȚU
Redactor: Andreea SION

Trebuie să tindem mereu spre realizarea ideii de bine, generozitate şi frumusețe, nici o operă literară nu poate trăi fără ele. Puterea pe care Dumnezeu ne-a dat-o trebuie s-o întrebuințăm bine, încât în urma noastră arta să devină mai bogată şi oamenii mai buni.

MAGDA ISANOS

CUPRINS

Magda Isanos – Poeme (*Călătorie, Străbunii, Sapho, Nu-i vina mea*) 1
Publius Ovidius Naso – Poeme – versiuni în limba română de Eusebiu Camilar 5
Pierre Louÿs – *Afrodita sau Curtezanele Orientului* – fragmente, versiune în limba română de Victoria Dragu Dimitriu 21
Victoria Dragu Dimitriu – Poeme (*Şincai, Mater, Fereastra, Înotam printre stele, Scenă de seară*) 33
Victoria Dragu Dimitriu – *Povestea unei doamne din Bucureşti – Tatiana Mărgescu* (fragment) 39
Elisabeta Isanos – *Reveriile unei plimbărețe cu satelitul* (fragment) 59

VICTORIA DRAGU DIMITRIU

Povestea unei doamne din Bucureşti

– Tatiana Mărgescu –

(fragment)

Domnul arhitect Ernest Doneaud

Printre însemnările, fotografiile, scrisorile, documentele de tot felul ale doamnei Tatiana Mărgescu, adunate de prin sertare şi străfunduri de bibliotecă anume ca să trezească şi să întărească poveştile cu mărturii oficiale, ştampilate şi semnate, o surpriză: copia unui act de vânzare-cumpărare, emis de Administrația Financiară a Capitalei, Sectorul III Albastru, în decembrie 1932. Orice act de acest fel conține, în afară de litera rece, exactă a textelor legale, şi adierea vieții adevărate. O casă înseamnă oameni, înseamnă succesiune de generații, înseamnă creație şi istorii de familie, o vânzare înseamnă schimbare de destin, o cumpărare, un început, o asumare, un pariu. Timbrele şi ştampilele adaugă informațiile lor, descrierea casei, istoricul ei prezentat pe scurt, strict utilitar, vecinătățile, clauzele, prețul chiar, conțin în ansamblul lor sâmburele unui

roman balzacian. Iar când vânzătorul nu este altul decât arhitectul Ernest Doneaud, care îşi vinde casa proprie, construită de el însuşi, lucrurile devin şi mai interesante.

— Da, spune doamna Mărgescu, răsfirând documentele pe birou, era un arhitect cunoscut în Bucureşti, în primul rând prin Biserica Visarion Nou, cu pridvorul ei rotunjit, cu pereții de cărămidă aparentă, şi prin Hotelul Lido, în stil Art déco. A colaborat la realizarea fastuoaselor interioare ale Cercului Militar şi la proiectul Palatului CFR. A studiat arhitectura la Paris.

— Eu îi leg numele de un monument: *Ultimul străjer al Capitalei*, aflat la intrarea prin Nord în Bucureşti, reamplasat în anii noştri în fața aeroportului Băneasa.

— Ați făcut fişa acestui monument în cartea dumneavoastră despre fântâni şi statui. *Ultimul străjer* e o lucrare impunătoare, simplă şi sobră. Mie îmi place foarte mult Casa Coandă proiectată de Doneaud, de pe bulevardul Lascăr Catargiu. Îmi aminteşte de renascentismul francez. Mai e şi hotelul numit parcă Palace, de pe strada Constantin Mille, colț cu Ion Brezoianu, foarte elegant la vremea lui, care ajunsese prin anii 60 cămin studențesc. Acum este de zeci de ani abandonat, începuse o restaurare, dar şantierul a fost oprit. Doneaud a proiectat case şi în alte cartiere bucureştene, cum sunt casa foarte elegantă, neoclasică, de la intrarea prin strada Aurel Vlaicu în Parcul Ioanid, unde a locuit violonistul Ion Voicu, şi o altă casă, superbă la vremea ei, în acelaşi stil neoclasic, de pe strada Dianei numărul 9, care poartă de mulți ani anunțul acela de rău augur, *De vânzare*, precum şi vile în Domenii, în Bonaparte şi aici, în Parcul Filipescu.

— În anii din urmă, arhitectul Ernest Doneaud a reintrat în atenția specialiștilor și a iubitorilor Bucureștilor. S-au organizat și niște tururi ghidate prin oraș, pe la casele lui, și chiar în aceste zile, de ianuarie 2016, când noi recitim împreună convorbirile noastre, pentru o ultimă verificare, se pregătește lansarea unui album monografic dedicat lui, intitulat *Visul Liniei*. Locul ales pentru această lansare a fost o clădire de pe strada Zola, peste drum de Muzeul Zambaccian, proiectată de Ernest Doneaud, la câțiva ani după ce proiectase, construise și vânduse casa din Ankara, 4.

— E vorba de vila aviatorului Louis Noël, din strada Emile Zola 6, despre care amintește istoricul Ștefan Pleșia, în altă carte a dumneavoastră, *Poveşti ale domnilor din Bucureşti*. Fiind vorba de cartierul meu, am reținut detaliul. Zona aceasta s-a numit la un moment dat chiar Parcul Mornand, pentru că proprietarii erau niște francezi, care, și citez din spusele domnului Pleșia: *după spusele lumii, stăteau în vila Noël, proprietatea statului francez de mult timp, unde astăzi sunt „Serviciile Culturale Franceze”. Louis Noël era un aviator francez, venit în Primul Război Mondial, care s-a îndrăgostit atât de mult de România, încât a rămas aici și a construit această splendoare de vilă și a murit în România. Casa a rămas proprietatea statului francez, indiferent de regimul politic*.

— Domnul Pleșia locuiește pe strada Grigore Cerkez, în perimetrul zonei numite cândva Parcul Mornand, care s-a parcelat pe la începutul secolului XX! Așadar, aviatorul a construit în această parcelare, dintr-o coastă a Parcului Filipescu. Cum se leagă lucrurile! E frumos că albumul

Doneaud va intra în lume într-o casă proiectată chiar de arhitect.

— Abia aştept să-l răsfoiesc. Cine anume este autorul?

— Doamna istoric de artă Oana Marinache, doamna care a organizat, în 2014, când se împlineau 135 de ani de la naşterea arhitectului şi 55 de la dispariţia sa, pelerinajele. Au fost patru la număr şi au avut în vedere principalele lui înfăptuiri. Tururile au început în faţa Cercului Militar şi s-au sfârşit în bulevardul Ferdinand 47.

— Oare au avut în vedere şi casa despre care e vorba în aceste acte de vânzare-cumpărare, aflată aici, în Parcul Filipescu?

— Cred că da, pentru că unul din tururi a avut în vedere acest cartier, zona parcelării Bonaparte, apoi Şoseaua şi Parcul Domenii.

— Actele acestea şi casa aparţin prietenei mele, Dudu.

— Dudu, adică doamna Ioana Stavrescu, adesea pomenită în conversaţiile noastre. La prima noastră preumblare prin Parcul Filipescu, mi-aţi arătat frumoasa ei casă. E, deci, proiectată de Ernest Doneaud.

— Exact. Numele complet al prietenei mele este Laura Ioana Catarina, pentru apropiaţi, Dudu, născută Enescu, prin căsătorie, Stavrescu. Adresa actuală a casei este strada Ankara, 4. Cu acordul prietenei mele, v-am dat xerocopia, pentru că nu e vorba numai de o clădire interesantă, ci şi de poveste!

— Transcriu, cu voia dumneavoastră, doamnă Mărgescu.

— Atunci când l-am citit prima oară, am fost impresionată de actul în sine, de toate detaliile trecute acolo. Iar motivul pentru care îşi vindea Doneaud casa construită special pentru soţia lui, Marcela, şi pentru fiul lui, Andrei,

viitorul mare om de ştiinţă, mi s-a părut emoţionant. Din documente, firește, nu răzbate durerea, acolo nu figurează nici motivul vânzării, dar arhitectul nu mai suporta să stea în imobilul în care soția lui suferise și, după cum auzise de la ai ei Dudu, chiar murise de ftizie. Amândouă am căutat date, am verificat această informație și credem că doamna Doneaud mai trăia atunci când a fost vândută casa. Am citit că ea a murit în străinătate, la un sanatoriu, în 1934 sau 1935, iar casa a fost vândută în 1932.

— Sfârşitul soției arhitectului aici era, probabil, o mică legendă romantică. Sau aşa a înțeles fetița familiei, când a fost cumpărată casa!

— Aşa ne-am gândit şi noi. Dar să citim mai departe. Detaliile legate de clădire, de istoria cartierului, oferite de aceste documente sunt remarcabile. Actul merită transcris în întregime.

— Aşadar, notez:

ARHITECT ERNEST DONEAUD, domiciliat în Bucureşti, Aleea Vulpache No. 20, în calitate de vânzător de o parte şi

VASILE ENESCU, domiciliat în Bucureşti, Strada Andrei Mureşanu No. 1, în calitate de cumpărător, pe de altă parte…

— Vă întrerup aici, ca să vă explic cine este cumpărătorul. Vasile Enescu a fost un bine cotat director de scenă şi pictor scenograf interbelic, la Teatrul Naţional, cunoscut între colegi sub pseudonimul de Enice, şi căsătorit cu actrița Gabriella Danielopol. Ea jucase mai întâi la Iaşi, apoi la Bucureşti, la Teatrul Naţional. Îmi era foarte dragă. Aceştia sunt părinții prietenei mele. Dudu locuieşte şi acum în casa aceea, după ce toți ai ei, părinții şi soțul, arhitectul Radu

Stavrescu, s-au stins. Aleea Vulpache a devenit demult strada Ankara.

— Aşadar, în 1932, arhitectul Doneaud şi regizorul Vasile Enescu arătau că între ei doi *a intervenit prezentul contract de vânzare cumpărare în condiţiunile următoare: Subsemnatul, Arhitect Ernest Doneaud, vând de veci şi irevocabil d-lui V. Enescu, imobilul meu situat în Bucureşti, Aleea Vulpache No. 20 (Parcul Filipescu), fosta Alee Zoe Prelungirea Vulpache No. 32, compus dintr-un teren cu o întindere de 300 m.p. şi din toate clădirile şi construcţiunile ce se află pe acest teren, construcţiuni făcute de mine în baza autorizaţiei Primăriei Municipiului Bucureşti, S. I Galben No. 51 A din 5 iunie 1929.*

Construcţiunile se compun dintr-o casă de locuit, parter, etaj şi subsol, precum şi dintr-un garaj ce se află situat în fundul curţei.

— Trebuie să intervin, ca să aduc la zi datele. Din păcate, Dudu a fost nevoită să înstrăineze subsolul imobilului şi garajul, vânzându-le foştilor ei chiriaşi, care locuiau la subsol. Detaliile următoare ne fac o idee despre confortul casei.

— *Imobilul se vinde dimpreună cu toate aparatele de încălzit atât ale casei (calorifer) cât şi de la baie, toate instalaţiunile din camera de baie, o lampă electrică situată pe scara din afară, precum şi cu toate vitrourile gravate ce se află în cuprinsul casei.* Vitrourile dădeau o valoare specială clădirii, de vreme ce sunt menţionate. Mai există, sper.

— Bineînţeles. Vitrourile, atât cele exterioare cât şi cele interioare, au fost executate de *Manufactura Gaetan Jeannin* din Billancourt, Franţa, iar în fiecare casetă a tavanului din living, sunt montate lămpi rotunde Lalique. Există în cameră şi

un şemineu de cărămidă, de tip englezesc, şi, tot aici, este montată o mică fântână de perete din ceramică italiană, de un verde pal. Cândva, din robinetul ei susura apa. Dudu spune că a văzut numai de două ori, când era mică, apa curgând în fântâna de majolică. E aproape de şemineu, într-o firidă, are în faţă şi o mică îngrăditurăă din *fer forgé* superb lucrat. Paradoxal, pare ceva foarte aerat. În această cameră de la parter, sunt trasate pe tavan grinzi de beton vopsite, ca să imite grinzile de lemn, iar în sufrageria aflată în prelungirea salonului, pereţii sunt îmbrăcaţi în lambriuri. Toţi pereţii parterului sunt placaţi cu o ceramică mată, ocru pal, de mare efect. Să citim mai departe. Urmează partea care vă place în mod deosebit!

— Situarea casei! *Imobilul vândut are următoarele vecinătăţi şi dimensiuni: la nord-vest, în faţa sa, se învecineşte cu Aleea Vulpache, pe o latură de 15 m. 55; la sud-vest în dreapta, cu proprietatea Dr. A. Babeş, pe o latură de 24 m.69; la sud-vest, în fund, cu proprietatea Creţulescu pe o latură de 18 m. 25, aşa cum se arată în schiţa de plan ce face parte integrantă din actul de vânzare ce subsemnatul arhitect Ernest Doneaud l-am făcut în calitate de cumpărător, act transcris în registrele de transcripţiuni ale Tribunalului Ilfov şi care face parte integrantă şi din prezentul act de vânzare cumpărare.* Nu văd acest plan!

— Era separat şi nu l-am xeroxat. Urmează date legate de istoricul locului.

— *Această porţiune de teren a fost stăpânită de domnul Constantin Basarab Brâncoveanu, în calitate de legatar universal al defunctului Alexandru I. Filipescu, pe baza testamentului cu data de 11/24 Iunie 1916, a inventarului succesiunei, a Jurnalului Tribunalului Ilfov de trimitere în*

posesie şi a procesului verbal din 19 octombrie 1916, de punere în posesiune de fapt. Acest teren a fost apoi cumpărat de la domnul Constantin Basarab Brâncoveanu, de doamna Agripina Ion Ionescu şi domnul Ion Ionescu, personal şi ca soţ, pentru autorizare cu actul de vânzare-cumpărare transcris la No. ... din 1928, în registrele de transcripţiuni ale Tribunalului Ilfov. Iar subsemnatul arhitect Ernest Doneaud am cumpărat terenul de la doamna Agripina Ion Ionescu şi domnul Ion Ionescu, personal şi ca soţ, cu actul de vânzare-cumpărare transcris la No. ..., din 1929. Pe acest teren am clădit construcţiunile existente azi, în baza autorizaţiei dată de Primăria Municipiului Bucureşti No. 51 A din 5 iunie 1929. Totul s-a petrecut foarte repede: în 1929 cumpăra terenul, obținea autorizația şi începea construcția. Iar în 1932, vindea!

— Urmează partea cu prețul casei şi reiese că arhitectul făcuse un împrumut de la Creditul Funciar Urban din Bucureşti, pentru achiziționarea terenului, astfel încât, cum scrie acolo?

— Se explică modul de plată: *prețul acestei vânzări este de lei 1.400.000 (un milion patru sute mii) lei, în care se cuprinde suma de lei 943.125 (nouă sute patruzeci şi trei mii, una sută douăzeci şi cinci) în efecte funciare urbane 5% ce constituie rest din împrumutul ipotecar ce subsemnatul arhitect Ernest Doneaud l-am făcut la Creditul Funciar Urban din Bucureşti, cu actul de ipotecă înscris în registrul de inscripţiuni al Tribunalului Ilfov şi actul adiţional din iulie 1932, împrumut ce trece asupra cumpărătorului Vasile Enescu, care va plăti direct Creditului Funciar Urban din Bucureşti. Restul prețului de vânzare până la 1. 400.000, adică lei 456. 875, subsemnatul vânzător arhitect l-am primit în întregime*

azi, la autentificarea acestui act. Poveştile cu bani nu mă farmecă, dar aici ele vorbesc despre un sistem convenabil, deopotrivă, pentru vânzător şi cumpărător. Pentru mine, următoarele paragrafe, referitoare la intrarea în posesie a noului proprietar şi la plecarea vânzătorului, au pur şi simplu haz. Trebuiau trecute în acte toate etapele acestea? Părţile nu se puteau înţelege, aşa, între ele?

— Probabil aceasta era procedura, doamnă Dimitriu. Să vedem ce se prevede: *Dl. cumpărător Vasile Enescu va intra în posesie de drept şi de fapt asupra imobilului, imediat după autentificarea prezentului act fără a mai fi nevoie de nici o altă formalitate de punere în posesie. Dl. vânzător va putea însă locui mai departe în acest imobil până la data de 23 Aprilie 1933, dată când domnia sa va trebui să-l evacueze fără nici o prealabilă înştiinţare, domnia sa până la această dată fiind socotit ca un simplu tolerat şi putând fi evacuat în baza acestui act, la data de 23 aprilie 1933, pe cale de ordonanţă prezidenţială fără citarea părţilor şi fără somaţiune. Dl. Arhitect Ernest Doneaud e obligat ca la mutarea d-sale din imobil să predea imobilul în bună stare, adică aşa cum se găseşte astăzi, împreună cu toate plantaţiunile făcute în teren, precum şi toate construcţiunile aşa cum au fost descrise mai sus.* Finalul actului preciza şi alte detalii: *Toate dările către stat, judeţ sau comună precum şi orice taxe referitoare la acest imobil până la data de 23 Aprilie 1933 vor fi plătite integral de domnul vânzător, arhitect Ernest Doneaud. Taxele de timbru şi înregistare ale prezentului act privesc pe cumpărător, domnul V. Enescu.* 23 aprilie, ziua Sfântului Gheorghe, era în trecut data tradiţională a mutărilor dintr-un imobil în altul, primăvara. Toamna, mutările se făceau de Sfântul Dumitru.

— Din adresa trecută în act reiese că familia Enescu locuia în cartier, pe strada Andrei Mureşanu.

— Pe strada Andrei Mureşanu numărul 1, se află casa unde s-a născut Dudu. Aparţinea bunicului ei matern, Gabriel Danielopol, militar de carieră, cavalerist, ajuns la gradul de general şi având şi studii de Drept, era doctor în Drept. Casa din Andrei Mureşanu, în stil neo-românesc, încăpătoare, situată chiar la bifurcația cu strada Sofia, era proprietatea lui. De câte ori trec pe acolo, o admir. Îmi plac balconul cu stâlpişori de lemn cioplit, de la etaj, jardiniera din lemn a ferestrei, intrarea, veranda cu arcade trilobate, panourile decorative, o dantelărie de piatră. După ce Eneştii s-au mutat în casa lor, Dudu îşi vizita des bunicii materni. Bunica ei, Alice Danielopol, era fiica celebrului jurist Dimitrie Alexandrescu de la Iaşi, ilustru profesor universitar, decan, autor de scrieri juridice, între care una despre Codul Hamangiu, şi manuale. Era cunoscut drept Tololoi Alexandrescu. Ce i se povestea lui Dudu despre acest străbunic: iubea animalele, mai ales păsările, care se plimbau, unele, nestingherite pe vastul lui birou de lucru. Fiecare pui, fiecare găină avea un nume. Atunci când trebuia tăiată o pasăre pentru gătit, soția profesorului venea la acesta şi îi spunea: *Dragă, ştii mata, Miorica (pasărea ce urma să fie sacrificată) trage să moară! – Cum aşa? A otrăvit-o cineva? – Nu, dar cred că a mâncat ea ceva ce nu i-a priit şi, ca să nu se mai chinuie, trebuie s-o tăiem*. Răspuns: *Dacă aşa crezi mata, sărăcuța, tăiați-o, numai să nu se chinuie*! Celebrul profesor civilist Dimitrie Alexandrescu a fost căsătorit cu Olimpia Coslovanu, de fel din Bucovina. Dudu mi-a dat o însemnare cu anii lor de viață. Olimpia Coslovanu a trăit între 1858 şi 1941, iar profesorul, între 1850 şi 1925. Au avut doi copii: pe

Vasilică şi pe Alice. Alice (1882-1954) şi Gabriel Danielopol (1876 -1966) au avut trei fiice şi un fiu. Trebuie să vă spun că generalul a pierdut casa din Andrei Mureşanu girând pentru un amic, chiar înainte de a începe Al Doilea Război Mondial. A fost nevoit să vândă imobilul unei familii Protopopescu şi să se mute în Calea Floreasca, 44, într-o casă cu un etaj şi o grădină mare în spate, dar mult mai modestă decât vila din Andrei Mureşanu.

— Casa din Andrei Mureşanu e şi astăzi foarte frumoasă, îmi pare că e o policlinică particulară acolo.

— Nu ştiu sigur ce este acolo, acum! Ca să aveţi însă o imagine despre cartier în a doua jumătate a anilor 1930, Dudu îmi povestea că, pe când avea patru-cinci ani, de la geamul bucătăriei, aflat pe partea opusă străzii, se vedea un câmp mare, pe care păşteau oile. Azi, acolo se desfăşoară spaţiul din jurul Televiziunii Române, mărginit de Calea Dorobanţi, de strada Ermil Pangratti, de strada Grigore Cerkez şi de micile intrări ale străzii Muzeul Zambaccian. Acelaşi lucru se petrecea şi în Domenii, pe strada Aviator Sănătescu, după cum spune Radu Dimăncescu: înainte de construirea Spitalului Ellias, pe acolo se vedea tot aşa, un câmp pe care păşteau oile.

— Prin anii 40, turme în transhumanţă puteau fi văzute şi pe marile bulevarde! Există imagini cu vaci la păscut în şoseaua Jianu, prin pastilele cu iarbă de pe stradă, iar doamna Duduţa Olian, autoarea cărţii *Bucureştii sufletului*, îşi amintea cum aştepta pe trotuar, în centru, să treacă turma de oi, cu măgari, câini şi ciobani, care nu păreau să se grăbească prea mult, ca să-şi poată relua plimbarea cu bicicleta! Dar rău îmi pare că generalul Danielopol şi-a pierdut casa, girând pentru un prieten!

— Noroc că fetele erau măritate la casele lor. Gabriela, căsătorită Enescu, locuia de câțiva ani în strada Ankara, iar sora ei, Lisetta, se măritase cu doctorul Vasia Andreev, având un fiu, Micky, viitor inginer. Trebuie să fac o paranteză, legată de acest văr al lui Dudu. Este mai tânăr ca ea şi ca mine, are numai 69 de ani. Micky Andreev şi cu mine suntem amici buni, este un om extraordinar. Locuieşte în Drumul Taberei şi, acum, să mergi sau să vii de acolo în centru sau până aici, la noi, este o adevărată escapadă, datorită mijloacelor de transport perturbate de şantierul metroului. De ce vă dau acest detaliu? Micky este o mare figură: iubeşte atât de mult copacii, încât, în zilele caniculare, merge în Parcul Herăstrău, în zona Charles de Gaulle, la prietenii lui, copacii încă firavi, cu un bidon în spate, şi de două-trei ori pe săptămână, face nu ştiu câte drumuri, numai ca să le ude rădăcinile.

— Iubire adevărată. O prietenă a mea stropeşte deseori peste vară mestecenii din Piața Universității, văzându-i neglijați de municipalitate. Bucureştenii, când iubesc natura, o iubesc! Păcat că sunt cam puțini sau prea ocupați şi grăbiți!

— Şi Micky Andreev şi verişoara lui, Dudu, iubesc natura şi fac ce le stă în putere s-o ocrotească, în oraşul lor, în curtea lor. Mai trebuie să spun că, acum, Micky este tare emoționat, deoarece fiica sa, căsătorită cu un englez şi stabilită în Olanda, tocmai a născut o fetiță! Aceasta a fost paranteza!

— O foarte frumoasă paranteză! Fetița nou venită pe lume va moşteni poate, de la bunic, dragostea pentru copaci! Dar povesteați despre momentul când un alt bunic, cel al lui Micky Andreev şi al lui Dudu Stavrescu, pierduse frumoasa lui casă, girând-o pentru un prieten ghinionist.

— Vă spuneam că nici mama lui Micky, Lisette Andreev, nu mai locuia în strada Andrei Mureşanu, atunci când familia a părăsit casa. A treia fiică a generalului Danielopol, Violeta, măritată şi ea, a mers să stea cu părinții în Calea Floreasca.

— Dar fiul familiei?

— Fiul familiei, tânăr ofițer, murise, înainte ca familia să piardă casa.

— A pierit pe front? Ce a fost cu el?

— Am înțeles că a fost o tragedie, familia nu vorbea niciodată despre asta. Se întâmplase în prima jumătate a anilor 1930. Dudu mi-a spus că băiatul, tânăr ofițer, s-a sinucis din dragoste, în casa din strada Andrei Mureşanu, cu arma din dotare, cum se spune acum. O tragedie… Cât despre familia Enescu, Dudu mi-a povestit şi despre ei câte ceva. Tatăl ei, se pare aromân, provenit dintr-o familie cu mulți copii, nu era singurul Enescu din teatru. Actorul Marcel Enescu era văr primar cu Dudu, dar mai în vârstă decât ea cu ani buni, fiind fiul unui frate mai mare al lui Vasile.

— Există şi o actriță, Coca Enescu. Se înrudeau?

— Nu, nu, am întrebat-o pe Dudu, Coca Enescu nu a fost rudă cu tatăl ei. Dudu mai avea un văr interesant, Basile Liveanu (Liviano), plecat după război în Franța, unde a practicat, cu succes, arhitectura, fiind colecționar şi anticar de tablouri şi alte obiecte de arta. Dudu are şi ea foarte mult bun gust şi aplecare spre artă. O admir pentru caracterul ei, pentru cultura ei, e poliglotă, cititoare pasionată şi o mare iubitoare de necuvântătoare. Mama ei, Gabriella Alice Lucia Danielopol (1903-1990), absolventă a Conservatorului de Artă din Bucureşti, foarte talentată, a jucat pe scena Naționalului bucureştean, unul din rolurile ei reuşite, la început de carieră,

fiind cel al Neerei, din *Fântâna Blanduziei*. A jucat şi în filmul *Milionar pentru o zi*, în regia lui Jean Georgescu. Numele ei de actriță era Gaby Danielopol. Din păcate, filmul s-a pierdut. Am cunoscut-o şi eu pe mama lui Dudu, a cunoscut-o şi mama mea, o admiram mult, era o bună pianistă, un om inimos, o persoana cultă, plăcută şi mare iubitoare de animale. Dar ca actriță nu a avut noroc!

— Începuse cu două succese! Nu a ajutat-o căsătoria cu un regizor?

— Nu, dimpotrivă! Familia Danielopol era destul de nemulțumită că fiica lor cea mare alesese acest drum. De altfel, ştiu de la Dudu că şi Lizetta, sora ei mai mică, jucase în filmul lui Jean Georgescu, turnat în 1924. Gabriela Danielopol a crezut că, prin căsătorie, va avea mai multă libertate şi va putea să îşi vadă de cariera în teatru. Mi-a arătat Dudu un *Caiet de sală* al Teatrului Național, din anul 1927, editat cu prilejul sărbătoririi a jumătate de veac de activitate teatrală a regizorului Paul Gusty. Este foarte interesant, conține articole, reclame de spectacole şi comerciale, şi fotografiile tuturor societarilor Teatrului Național, printre ei fiind şi Gaby Danielopol... Dar Enice, cum i se spunea soțului ei, nu i-a mai permis să joace deloc! Târziu, la bătrânețe, după moartea lui, pe vremea regimului comunist, ea a condus cercuri de teatru la nişte cluburi muncitoreşti. Nu avea pensie, a trăit din vânzări: bijuterii, mobile, covoare, tablouri, din lecții de engleză şi instruind artişti amatori. Aşa erau vremurile atunci.

— Chiar pierderea filmului din 1924 pare a ține de destin. A avut şi alți copii?

— Dudu a fost singurul lor copil. Diferența de vârstă dintre ei era de peste 20 de ani. Imobilul din strada Ankara

fusese cumpărat pe numele ambilor soți. Jumătate din sumă provenea din dota domnișoarei Danielopol. Căsătoria lor nu a fost prea fericita. Dudu nu are amintiri frumoase despre tatăl ei, se pare că, deşi afirma că o iubeşte, severitatea lui era excesivă, nu numai față de soția căreia îi interzisese să joace, dar şi față de copil.

— Şi doar era un artist, un sensibil…

— Se pare că a fost foarte bun, şi ca director de scenă, şi ca scenograf. Era prieten la cataramă cu mulți plasticieni, cu Jean Steriadi, care i-a făcut mai multe portrete, în ulei sau creion, expuse şi acum în casa lor, cu Dărăscu şi Ressu, cu sculptorul Spaethe. Dudu păstrează câteva măşti de bronz şi un bust, portretele lui făcute de Spaethe.

— Erau şi vecini cu Oscar Spaethe!

— Da, locuiau aproape unul de altul. Poate că Spaethe îi lucra portretele în atelierul din Rabat 16. Dudu mai are două portrete ale lui Vasile Enescu, unul, realizat de pictorul Traian Cornescu şi altul, de Stoica, amândoi fiindu-i colegi la Teatrul Național, unde lucrau ca scenografi. În societate era un om foarte plăcut. A murit când Dudu avea 16 ani, în urma unei încercări de sinucidere, după multă suferință. Dudu mi-a dezvăluit motivele acestui gest: pe de o parte, îşi dădea seama că, înaintând în vârstă, se sclerozează, pe de alta, se temea că, aşa cum gândea şi crea, nu o să mai fie încadrat în noua societate de tip socialist şi va fi dat deoparte.

— A fost neiertător şi cu el însuşi! Un tată dur şi o mamă blândă…

— În casa ei, Dudu păstrează cu credință sertare întregi cu documente, fotografii, cărți, scrisori ale părinților şi ale soțului ei. Le răsfoieşte adesea, dar sunt atât de multe, încât

mereu descoperă ceva nou. Cele mai multe cărți au fost ale tatălui ei, ediții din clasici, istorie, critică teatrală, albume de scenografie, de artă, ziare, dar şi desene, schițe de decor, multe alte lucrări realizate de Vasile Enescu, ilustrate, fotografii vechi de actori şi decoruri, programe de teatru, cu spectacole văzute de el ca student, în străinătate, şi, mai târziu, la Bucureşti… Am răsfoit nişte volume de sfârşit de secol XIX, început de XX, dintr-o revistă de teatru cu aspect de carte, cu aerul acela special al unui volum vechi, intitulată *L'Illustration Théatrale*, din 1909, *Journal d'Actualité Dramatiques*, referitor la diferite spectacole: *Beethoven* şi *La fille de Pilate* de René Fauchois, piese atunci publicate pentru prima oară, *L'Imperatrice*, *L'âne de Buridan*, comedie în trei acte de Robert de Flers, *La Tosca*, *La rencontre*, *Macbeth*, asta îmi amintesc, dar erau mult mai multe. O diversitate ameţitoare. Alte numere din revistă sunt încă şi mai vechi, de dinainte de 1900 şi din 1907. M-a impresionat bogăția de titluri, de texte, pe care le strânsese directorul de scenă Vasile Enescu, o adevărată bibliotecă de specialitate. O bibliotecă spune multe despre posesorul ei. Aceasta vorbea despre erudiție şi talent complex, pentru că el era un foarte bun scenograf. Talentul lui de plastician l-a moştenit, de altfel, Dudu.

— Asta, în ce priveşte ramura Enescu.

— Familia Danielopol, povesteşte Dudu, a fost destul de stufoasă, dacă se poate spune aşa. Între alții, erau rude apropiate cu proprietarul fostului şi celebrului hotel *Continental* din Constanța. Acel Danielopol avea şi el trei fete şi, imediat după război, au emigrat în Grecia.

— Se înrudeau şi cu marele profesor de Drept Roman, Gheorghe Danielopol, care a dat numele străzii de pe Splai?

— Da, erau rude cu strada, acel Danielopol era văr cu bunicul lui Dudu. De altfel, cum intri în Cimitirul Bellu, spre stânga, în fața capelei, se află cavoul familiei Danielopol. Acolo este înmormântată şi mama lui Dudu, în orice caz, mai multe ramuri ale familiei şi, se pare, şi unchiul ofițer, cel mort de tânăr, atât de tragic! Dar să închei cu o poveste mai amuzantă, din folclorul familiei, din cele spuse de Dudu.

— Eneştii sau Danielopolii?

— O întâmplare petrecută în 1954, în casa Danielopol din Floreasca. E amuzantă, pentru că s-a încheiat cu bine. Dar putea fi şi altfel! Locuia la ei, clandestin, dat în urmărire de securitate, Bani Ghica.

— Prințul Şerban Ghica, inginer constructor, rugbist în echipa națională înainte de război, moştenitor, împreună cu fratele lui, al Casei Grădişteanu?

— Exact! Generalul Danielopol fusese cu ideea ca prințul, prietenul lui încă din tinerețe, să se ascundă în casa lor. Într-o seară, târziu de tot, sună la poartă. Toți ştiau ce înseamnă asta. Bani Ghica s-a refugiat în întunericul curții din spatele casei, iar generalul s-a dus să deschidă. Apoi, văzând că venise numai o cunoştință nevinovată, a strigat fericit din poartă, tare, cât să fie auzit din fundul grădinii, dar şi de toată strada: *Bani, vino înapoi, că nu era Securitatea*!

— Dar, până la urmă, a fost şi Securitatea!

— Da, Bani Ghica a făcut ani grei de închisoare comunistă, dar a supraviețuit. Cât despre casa din Ankara 4, mai este de spus o poveste. Radu Stavrescu, soțul lui Dudu, era o persoană excepțional de talentată, la desen şi pictură, dar, mai ales, la miniaturi, în sensul adevărat al cuvântului.

— Ce fel de miniaturi?

— Nu mă refer la acele miniaturi clasice superbe, încadrate de obicei în rame ovale sau pătrate de lemn, portrete sau scene bucolice, care împodobeau pereții marilor saloane. Meşterea, pur şi simplu, obiecte foarte mici. El a început facultatea de arhitectură, dar, din motive de dosar, nu şi-a mai dat examenul de stat. Avea mâini de aur, gust sigur, inventivitate şi manualitate. Putea face, de exemplu, o broşă modernă dintr-un simplu capac de metal. A lucrat pentru *Fondul Plastic* şi pentru cooperativa *Arta Aplicată*. Dudu a lucrat câțiva ani, nu prea mulți, ca desenator tehnic la un institut de profil, ca apoi să lucreze pentru o cooperativă cu profil artistic, unde se confecționau mărțişoare. Radu le sculpta, de obicei din lemn, iar Dudu le picta. Dar făceau mărțişoare şi bijuterii din orice fel de material, erau foarte ingenioşi. Îmi amintesc ce inspirat lucra Radu în fildeş! După terminarea liceului, mai întâi, *Regina Maria*, iar după 1948, *Liceul Clasic-Mixt*, care funcționa, se pare, în curtea Catedralei Catolice, Dudu a urmat doi sau trei ani la Belle-Arte, secția pictură, după care a fost exmatriculată, deoarece nu s-a prezentat la examenul de marxism. Unul dintre motive.

— Era absolut suficient! Un act de curaj, se poate spune.

— Mai erau şi motive de dosar, bineînțeles. Se consolau, ducând o viață mai boemă, aşa… Radu avea un frate cu doi-trei ani mai în vârstă ca el, un bărbat superb, fost ofițer în marina comercială, unde fusese coleg cu fiul lui Jean Bart, Călin Adam Botez pe numele lui. Fratele lui Radu se numea Virgil Stavri. Cum se întâmpla pe vremuri, o parte a familiei devenise Stavrescu, alta rămăsese Stavri. Atât Virgil, cât şi Călin Botez, căsătorit cu o fiică a Ceciliei Cruțescu Storck, pe lângă profesia lor de marinari, erau şi nişte ceramişti foarte buni. Se pare că,

în anii comunismului, fiul lui Jean Bart a şi lucrat ceramică, alături de soția lui, artistă ceramistă cunoscută, Lita (Cecilia) Botez. Aveau atelier în Bucureşti.

— Probabil, atelierul familiei, din strada Vasile Alecsandri!

— Aşa cred! Cât despre Virgil Stavri, el a rămas în Franța, unde ajunsese în calitatea lui de marinar, mi se pare cu una din ultimele curse ale *Transilvaniei* în Occident. Acolo a rămas pentru toată viața, căsătorindu-se cu o bogată franțuzoaică, se pare şi cu titlu nobiliar. Îşi ajuta familia din România în mod constant. Dudu păstrează într-un dulap din casa lor desene şi lucrări de-ale lui Virgil Stavri, era foarte talentat. Colabora la revista *Illustration*. Radu visa să ajungă şi el cu Dudu, cumva, în Franța. Dar n-a fost să fie. Acum, Dudu a rămas singură în casă. Locuiesc cu ea nebunaticul cățel Yoko, salvat dintre maşini, bătrânul şi înțeleptul motan Rambo şi jumătatea de pisica Miu-Miu.

— Jumătate de pisică sau o pisică şi jumătate?

— De ce jumătate de pisică? Deoarece pisica ne aparține amândurora, Dudu are o jumătate, iar cealaltă jumătate este a mea. Drăgălaşa negresă, cu ochi superbi şi blăniță moale ca o mătase, a fost găsită de Dudu acum doi ani, într-o seară de iarnă, pe treptele ce duc la apartamentul meu: o făptură mică, mică, înghețată, înfometată şi care nu mai avea nici puterea să miorlăie, emițând un foarte slab *miu,miu*, de unde i se trage şi numele. Cum, din motive obiective, nu o puteam adăposti eu, am hotărât, Dudu şi cu mine, că domiciliul pisicuței va fi la ea, iar de îngrijirea ei ne vom ocupa în egală măsură, motiv pentru care Miu-Miu a devenit o mare răsfățată. Vreau să mergem odată la Dudu. Să vedeți casa şi pe cei trei protejați ai noştri.

— Vă voi însoți bucuroasă. Țin să-i mulțumesc doamnei Laura Ioana Catarina Stavrescu, născută Enescu, pentru xeroxurile trimise, pentru poveştile ei, spuse prin mijlocirea dumneavoastră. Nu numai pe Miu-Miu, ci şi poveştile le împărțiți cu prietena dumneavoastră!

***

Fragment din *Povestea unei doamne din Bucureşti – Tatiana Mărgescu*, Editura VREMEA, 2016.